

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM
☞ ☞ ☞

VÕ THANH TÂM

PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NHẬN THỨC ĐỊA LÍ KINH TẾ XÃ HỘI LỚP 11
THPT THEO QUAN ĐIỂM LÃNH THỔ

Demo Version - Select Pdf SDK
LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC
THEO ĐỊNH HƯỚNG ỨNG DỤNG

Thừa Thiên Huế, năm 2020

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**
☞ 📖 ☞

VÕ THANH TÂM

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NHẬN THỨC ĐỊA LÍ KINH TẾ XÃ HỘI LỚP
11 THPT THEO QUAN ĐIỂM LÃNH THỔ**

**Chuyên ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Địa lý
Mã số: 8140111**

Demo Version - Select.Pdf.SDK
**LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC
THEO ĐỊNH HƯỚNG ỨNG DỤNG**

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:
PGS.TS. NGUYỄN ĐỨC VŨ**

Thừa Thiên Huế, năm 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được công bố trong bất kỳ một công trình nào khác, các thông tin trích dẫn trong luận văn đã nêu nguồn gốc rõ ràng.

Tác giả

VÕ THANH TÂM

Demo Version - Select.Pdf SDK

LỜI CẢM ƠN

Xin gửi lời cảm ơn chân thành và lời chúc sức khỏe đến thầy PGS.TS. Nguyễn Đức Vũ, Trường Đại học Sư phạm – Huế, là người đã trực tiếp giảng dạy, hướng dẫn tận tình, giúp đỡ, động viên và tạo mọi điều kiện để tôi được nghiên cứu và thực hiện đề tài luận văn.

Chân thành cảm ơn Đại học Huế, Trường Đại học Sư phạm, phòng Đào tạo sau Đại học – Đại học sư phạm Huế, Trường Đại học An Giang và quý Thầy giáo, Cô giáo trong khoa Địa lí, Trường Đại học Sư phạm – Huế đã giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu một số nội dung liên quan đến đề tài luận văn.

Kính chúc sức khỏe, hạnh phúc và thành đạt. Xin chân thành cảm ơn!

Tác giả
(Chữ ký)

VÕ THANH TÂM

Demo Version - Select.Pdf SDK

MỤC LỤC

TRANG PHỤ BÌA	i
LỜI CAM ĐOAN	ii
LỜI CẢM ƠN	iii
MỤC LỤC.....	iv
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	vii
DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, ĐỒ THỊ, HÌNH ẢNH,CÁC BẢNG	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục tiêu và nhiệm vụ của đề tài	2
3. Lịch sử nghiên cứu đề tài	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	4
5. Phương pháp nghiên cứu.....	4
6. Cấu trúc đề tài	5
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA PHƯƠNG PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NHẬN THỨC ĐỊA LÍ KINH TẾ XÃ HỘI THẾ GIỚI LỚP 11 THPT THEO QUAN ĐIỂM LÃNH THỔ	6
1.1. Năng lực và năng lực nhận thức địa lý theo quan điểm lãnh thổ	6
1.1.1. Năng lực.....	6
1.1.2. Năng lực nhận thức địa lý theo quan điểm lãnh thổ.....	6
1.1.3. Dạy học theo quan điểm phát triển năng lực	9
1.2. Đặc điểm chương trình và sách giáo khoa địa lí lớp 11	14
1.2.1. Chương trình hiện hành (CT 2006)	14
1.2.2. Chương trình mới 2018	16
1.3. Đặc điểm tâm sinh lí học sinh lớp 11	17
1.3.1. Đặc điểm về sinh lí và thể chất.....	17
1.3.2. Đặc điểm về nhân cách và trí tuệ.....	18
1.4 Thực trạng phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ trong dạy học Địa lí lớp 11 ở một số trường THPT trên địa bàn tỉnh An Giang	19
1.4.1. Mục đích điều tra khảo sát.....	19

1.4.2. Đối tượng và phương pháp điều tra.....	20
1.4.3. Kết quả điều tra và đánh giá thực trạng.....	20
TIÊU KẾT CHƯƠNG 1	26
CHƯƠNG 2. CÁC PHƯƠNG PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NHẬN THỨC ĐỊA LÍ KINH TẾ XÃ HỘI THẾ GIỚI LỚP 11 THPT THEO QUAN ĐIỂM LÃNH THỔ.	27
<i>2.1. Nguyên tắc và yêu cầu của việc phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.....</i>	<i>27</i>
2.1.1. Nguyên tắc của việc phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ	27
2.1.2. Yêu cầu của việc phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.....	30
<i>2.2. Quy trình phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới theo quan điểm lãnh thổ trong dạy học địa lí lớp 11 THPT</i>	<i>31</i>
2.2.1. Lập kế hoạch dạy học	32
2.2.2. Tổ chức dạy học.....	36
2.2.3. Đánh giá thường xuyên và đánh giá định kì.....	38
<i>2.3. Các phương pháp cụ thể phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ trong dạy học địa lí lớp 11.....</i>	<i>39</i>
2.3.1. Sử dụng bản đồ (bản đồ thế giới, bản đồ các nước; bản đồ treo tường, bản đồ bài tập,...).....	39
2.3.2. Sử dụng Tập bản đồ thế giới (NXB Giáo dục phát hành)	43
2.3.3. Sử dụng lược đồ (thế giới, các nước, một khu công nghiệp,)	45
2.3.4. Phương pháp sử dụng băng đĩa, video.....	48
2.3.5. Phương pháp dạy học theo dự án	50
2.3.6. Phương pháp sử dụng bản đồ tư duy	55
2.3.7 Phương pháp hướng dẫn HS học với Internet (tìm tư liệu chữ và hình - bản đồ, sơ đồ, tranh ảnh các quốc gia, khu vực, địa phương,..)	58
<i>2.4. Thí dụ minh hoạ về dạy học phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ</i>	<i>61</i>

TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	78
CHƯƠNG 3. THỰC NGHIỆM SỬ PHẠM	79
<i>3.1. Mục đích thực nghiệm</i>	79
<i>3.2. Nội dung thực nghiệm</i>	79
<i>3.3. Tổ chức thực nghiệm</i>	79
3.3.1. Thời gian thực nghiệm.....	79
3.3.2. Địa điểm thực nghiệm	79
3.3.3. Phương pháp thực nghiệm.....	79
3.3.4. Tiến trình thực nghiệm	81
<i>3.4. Kết quả thực nghiệm và nhận xét kết quả</i>	82
3.4.1. Kết quả bài thực nghiệm số 1	82
3.4.2. Kết quả bài thực nghiệm số 2	82
3.4.3. Tổng hợp các bài thực nghiệm	83
<i>3.5. Kết luận chung về thực nghiệm</i>	86
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3	87
KẾT LUẬN	89
<i>1. Kết quả đạt được</i>	89
<i>2. Hạn chế của đề tài</i>	89
<i>3. Hướng phát triển của đề tài</i>	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO	91
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Chữ nguyên nghĩa
DH	Dạy học
ĐC	Đối chứng
GV	Giáo viên
HS	Học sinh
KT-XH	Kinh tế xã hội
NL	Năng lực
PPDH	Phương pháp dạy học
PTDH	Phương tiện dạy học
THPT	Trung học phổ thông
TN	Thực nghiệm

Demo Version - Select.Pdf SDK

DANH MỤC CÁC BẢNG, HÌNH ẢNH

Bảng 1.1. Bảng thống kê điều tra thực tế về quan niệm Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.....	21
Hình 2.1. Phân bố dân cư Châu Á.....	44
Hình 2.2. Biểu tượng của một số tổ chức liên kết kinh tế thế giới	46
Hình 2.3. Địa hình và khoáng sản Trung Quốc	47
Hình 2.4. Hoạt động thể thao trong khối.....	51
Hình 2.5. Bản đồ tư duy một số vấn đề mang tính toàn cầu.....	60
Hình 2.6. Một số hình ảnh về Liên minh châu Âu.....	67
Hình 2.7. Vị trí các nước thành viên EU	68
Hình 2.8. Những liên minh, hợp tác chính của EU.....	69
Hình 2.9. Chứng minh EU là một trung tâm kinh tế hàng đầu TG	71
Hình 2.10. Hợp tác trong sản xuất và dịch vụ, liên kết vùng Châu Âu	74
Hình 2.11. Biểu đồ thể hiện tỉ trọng GDP, dân số của EU và một số nước trên thế giới.....	77
Bảng 3.1. Thống kê kết quả điểm số của học sinh sau khi thực nghiệm tại trường THPT Châu Phú	84
Bảng 3.2. Thống kê kết quả điểm số của học sinh sau khi thực nghiệm tại trường THPT Bình Thạnh Đông	85
Bảng 3.3. Thống kê kết quả điểm số của học sinh sau khi thực nghiệm tại trường THPT Võ Thị Sáu	85
Bảng 3.4. Thống kê kết quả điểm số của học sinh sau khi thực nghiệm	85
Bảng 3.5. Thống kê phân phối tần suất kết quả thực nghiệm	85
Hình 3.1. Biểu đồ thống kê tần suất kết quả thực nghiệm	86
Bảng 3.6. Tổng hợp các tham số đặc trưng sau khi thực nghiệm.	87

MỞ ĐẦU

1. LÍ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI Đảng ta đã nêu rõ “Đa dạng hóa nội dung, tài liệu học tập, phương tiện dạy học đáp ứng yêu cầu của các bậc học, các chương trình giáo dục đào tạo và nhu cầu học tập suốt đời của mọi người. Việc đổi mới mạnh mẽ dạy và học theo hướng hiện đại, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức kỹ năng của người học. Đẩy mạnh việc đầu tư trang bị cơ sở vật chất và phương tiện dạy học. Biên soạn sách giáo khoa, tài liệu hỗ trợ dạy và học phù hợp với từng đối tượng học”. Vì vậy quá trình dạy học cũng như bất kì quá trình lao động nào đều phải có công cụ lao động. Công cụ sư phạm của giáo viên chính là PTDH. Nhờ có PTDH, giáo viên rút ngắn thời gian giảng dạy mà vẫn đảm bảo người học lĩnh hội đủ nội dung học tập, kích thích hứng thú học tập của học sinh, khuyến khích học sinh tham gia chủ động vào quá trình học tập. PTDH giúp giáo viên cung cấp kiến thức một cách chắc chắn, khách quan và trung thực, gia tăng cường độ lao động của cả người dạy và người học do đó nâng cao hiệu quả dạy học. Ngoài ra, PTDH còn giúp người học tăng cường trí nhớ, hình thành và rèn luyện các kỹ năng, kỹ xảo, thao tác trí tuệ và thao tác vật chất.

Đề tạo điều kiện cho học sinh THPT có cơ hội học tập chiếm lĩnh tri thức góp phần hình thành nhân cách, phẩm chất, trí tuệ của con người Việt Nam mới, nhằm đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá và hiện đại hoá nền kinh tế đất nước, trước yêu cầu hội nhập nền kinh tế thế giới, từng bước thực hiện thắng lợi mục tiêu xây dựng nước Việt Nam dân giàu nước mạnh xã hội công bằng dân chủ văn minh. Môn Địa lí KT-XH thế giới lớp 11 là một trong những môn học nằm trong chương trình dạy học của nhà trường phổ thông, qua đó giáo dục cho học sinh về những kiến thức cơ bản về tự nhiên, kinh tế, xã hội thế giới, cho học sinh trung học phổ thông, khi ra trường giúp các em hiểu được các vấn đề KT- XH thế giới trong giai đoạn công nghiệp hóa, hiện đại hóa nền kinh tế thế giới hiện nay, từ đó xác định trách nhiệm của mình trong công cuộc xây dựng đất nước.

Cho nên việc rèn luyện kỹ năng dạy học bản đồ, biểu đồ và bảng số liệu địa lí cho học sinh THPT là một nhiệm vụ quan trọng của người giáo viên giảng dạy bộ môn địa lí ở trường trung học phổ thông. Vì vậy quá trình giảng dạy bộ môn địa

lí ở trường THPT đòi hỏi người giáo viên phải sử dụng nhiều phương pháp để đánh giá học sinh trong quá trình truyền thụ kiến thức của mình.

Tuy nhiên không phải tất cả giáo viên đều nhận thức đúng đắn tầm quan trọng của PTDH trong quá trình dạy học. Nhiều giáo viên cho rằng việc khai thác, sử dụng PTDH sẽ tốn nhiều thời gian trong quá trình dạy học. Trong đội ngũ giáo viên phổ thông hiện nay, số lượng giáo viên sử dụng thành thạo và nắm vững kỹ năng sử dụng PTDH còn hạn chế. Đôi khi việc sử dụng PTDH chỉ là hình thức, chưa chú ý đến vai trò của PTDH trong việc phát triển năng lực cho học sinh. Qua tìm hiểu và phân tích tình hình thực trạng đó, bản thân thấy rằng việc đưa ra các biện pháp sử dụng PTDH trong dạy học Địa Lý trung học phổ thông (THPT) theo định hướng Phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ là rất quan trọng và cần thiết để nâng cao chất lượng giáo dục, thực hiện chủ trương của Đảng về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Vì vậy, tôi mạnh dạn lựa chọn đề tài **“Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ”** làm đề tài luận văn của mình.

2. MỤC TIÊU VÀ NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU

2.1. Mục tiêu nghiên cứu

Xác định được các phương pháp tích cực, thích hợp phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế - xã hội thế giới trong dạy học địa lí lớp 11THPT theo quan điểm lãnh thổ nhằm nâng cao hiệu quả dạy học địa lý thực hiện đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Nghiên cứu lí luận về năng lực và phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.
- Khảo sát, đánh giá thực trạng dạy học phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ ở một số trường phổ thông trên địa bàn một số huyện của tỉnh An Giang.
- Xác định một số cách thức đảm bảo tính khoa học, thực tế Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ

- Thực nghiệm sư phạm đề kiểm chứng tính hiệu quả và khả thi của các phương pháp Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ

3. LỊCH SỬ NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI

Tài liệu tập huấn Chuyên đề “Một số vấn đề về đổi mới dạy học môn Địa lí theo định hướng năng lực” của Nguyễn Đức Vũ, Đại học Sư phạm Huế, 2014 [11]. Tài liệu cung cấp cho GV môn Địa lí THPT những khái niệm cơ bản về dạy học theo định hướng năng lực, trang bị các kĩ năng về tổ chức dạy học và sử dụng các PPDH theo định hướng phát triển năng lực ở HS.

Tài liệu học tập học phần “Những vấn đề dạy học Địa lý hiện nay ở phổ thông” của Tác giả Đậu Thị Hòa, Đại học Sư phạm Huế, 2019 [5]. Tác giả đã nêu lên những vấn đề đổi mới giáo dục, dạy học theo hướng phát triển năng lực cho học sinh, biện pháp sử dụng các phương pháp dạy học tiên tiến bên cạnh việc cải tiến các PPDH truyền thống theo định hướng năng lực cho HS.

Phát triển năng lực lãnh thổ cho học sinh trong dạy học địa lí 12 THPT, Luận văn thạc sĩ của Nguyễn Duy Khánh trường Đại học sư phạm Huế, năm 2018 [6], tác giả tập trung nghiên cứu các phương pháp phát triển tư duy lãnh thổ trong dạy học địa lí 12 THPT nhằm nâng cao hiệu quả dạy học hiện nay trong nhà trường phổ thông.

- Luận văn thạc sĩ Nguyễn Thị Trà Mi, Dạy học địa lí Trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực, 2016, Đại học sư phạm, Đại học Huế [7]. Trong đề tài này, tác giả đã xây dựng cơ sở lý luận và cơ sở thực tiễn của việc dạy học địa lí lớp 9 theo định hướng phát triển năng lực. Nghiên cứu sâu về các hình thức tổ chức và phương pháp dạy học địa lí lớp 9 theo định hướng phát triển năng lực cho học sinh để góp phần nâng cao chất lượng dạy học, rèn luyện được những năng lực cần thiết cho học sinh lớp 9.

Nhìn chung, các đề tài, bài báo và tài liệu trên đã đề cập đến việc dạy học theo định hướng phát triển năng lực trong trường phổ. Còn việc nghiên cứu các năng lực tìm hiểu tự nhiên và xã hội theo chương trình giáo dục phổ thông môn địa lí và phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh

thổ thì vẫn còn là một đề tài mới, chưa có tác giả nào nghiên cứu. Các nội dung và tài liệu nói trên là tài liệu cũng là cơ sở giúp tôi thực hiện được đề tài này.

4. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.

4.2. Phạm vi nghiên cứu của đề tài

- Nội dung nghiên cứu: Phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.

- Địa bàn khảo sát và thực nghiệm: trường THPT Châu Phú, THPT Võ Thị Sáu, THPT Bình Thạnh Đông ở tỉnh An Giang.

5. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

5.1. Các phương pháp nghiên cứu lý thuyết

- Phương pháp thu thập các nguồn tài liệu liên quan đến phát triển năng lực nhận thức địa lí lớp 11 như: các tài liệu về lí luận phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm không gian, chương trình Địa lý 11 mới

- Phương pháp xử lí, sắp xếp và tổng hợp tài liệu thích hợp cho từng nội dung của đề tài

5.2. Các phương pháp nghiên cứu thực tế

- Phương pháp điều tra khảo sát thực trạng dạy học phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ ở một số trường phổ thông trên địa bàn một số tỉnh ĐBSCL

+ Sử dụng bảng câu hỏi điều tra GV và HS tại các trường THPT trên địa bàn.

+ Phỏng vấn trực tiếp các GV dạy địa lí về việc dạy học phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ .

- Phương pháp trao đổi, thảo luận với các tổ chuyên môn về việc dạy học phát triển năng lực nhận thức địa lí theo quan điểm lãnh thổ.

5.3. Phương pháp thực nghiệm

Thực nghiệm sư phạm ở một số lớp của một số trường THPT bằng phương pháp thực nghiệm - đối chứng để kiểm nghiệm kết quả nghiên cứu

5.4. Phương pháp thống kê toán học

Phương pháp thống kê toán học để xử lý kết quả điều tra và kết quả thực nghiệm của đề tài.

6. CẤU TRÚC ĐỀ TÀI

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khác, nội dung chính của luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Cơ sở lí luận và thực tiễn của việc phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.

Chương 2: Phương pháp phát triển năng lực nhận thức địa lí kinh tế xã hội thế giới lớp 11 THPT theo quan điểm lãnh thổ.

Chương 3: Thực nghiệm sư phạm.

Demo Version - Select.Pdf SDK